

-
- [A13] A. Csótó and G. M. Hale, Nature of the first excited state of ${}^4\text{He}$, Phys. Rev. C**55**, 2366 (1997).
- [A14] R. Pichler, H. Oberhammer, A. Csótó, and S. A. Moshkowsky, Three-alpha structures in ${}^{12}\text{C}$, Nucl. Phys. A**618**, 55 (1997).
- [A15] A. Csótó, B. F. Gibson, and G. L. Payne, Parity conserving γ asymmetry in n-p radiative capture, Phys Rev. C**56**, 631 (1997).
- [A16] A. Csótó and K. Langanke, Effects of ${}^8\text{B}$ size on the low-energy ${}^7\text{Be}(p, \gamma){}^8\text{B}$ cross section, Nucl. Phys. A**636**, 240 (1998).
- [A17] A. Csótó and K. Langanke, Large-space cluster model calculations for the ${}^3\text{He}({}^3\text{He}, 2p){}^4\text{He}$ and ${}^3\text{H}({}^3\text{H}, 2n){}^4\text{He}$ reactions, Nucl. Phys. A, in press.
- [A18] A. Csótó and G. M. Hale, Search for excited states in ${}^3\text{H}$ and ${}^3\text{He}$, Phys. Rev. C, in press.
- [A19] A. Csótó, On the three-body continuum spectrum of ${}^6\text{He}$, nucl-th/9807016.

Néhánytest-dinamika atommagokban és magreakciókban

Csótó ATTILA

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Budapest, 1999. január

Az értekezés témaköréből megjelent közlemények

- [A1] A. Csótó, Neutron halo of ${}^6\text{He}$ in a microscopic model, *Phys. Rev. C* **48**, 165 (1993).
- [A2] A. Csótó, Proton skin of ${}^8\text{B}$ in a microscopic model, *Phys. Lett. B* **315**, 24 (1993).
- [A3] A. Csótó and D. Baye, Microscopic description of the beta delayed deuteron emission from ${}^6\text{He}$, *Phys. Rev. C* **49**, 818 (1994).
- [A4] A. Csótó, Three-body resonances by complex scaling, *Phys. Rev. C* **49**, 2244 (1994).
- [A5] A. Csótó, Three-body resonances in ${}^6\text{He}$, ${}^6\text{Li}$, and ${}^6\text{Be}$, and the soft dipole mode problem of neutron halo nuclei, *Phys. Rev. C* **49**, 3035 (1994).
- [A6] A. Csótó, K. Langanke, S. E. Koonin, and T. D. Shoppa, ${}^7\text{Be}(p, \gamma){}^8\text{B}$ cross section and the properties of ${}^7\text{Be}$, *Phys. Rev. C* **52**, 1130 (1995).
- [A7] B. A. Brown, A. Csótó, and R. Sherr, Coulomb displacement energy and the low-energy astrophysical S_{17} factor for the ${}^7\text{Be}(p, \gamma){}^8\text{B}$ reaction, *Nucl. Phys. A* **597**, 66 (1996).
- [A8] A. Csótó, H. Oberhammer, and R. Pichler, Searching for three-nucleon resonances, *Phys. Rev. C* **53**, 1589 (1996).
- [A9] A. Csótó and K. Langanke, Parity-violating α -decay of the 3.56-MeV $J^\pi, T=0^+$, 1 state of ${}^6\text{Li}$, *Nucl. Phys. A* **601**, 131 (1996).
- [A10] A. Csótó and S. Karataglidis, Low-energy M1 strength in the ${}^7\text{Li}(p, \gamma){}^8\text{Be}$ reaction, *Nucl. Phys. A* **607**, 62 (1996).
- [A11] A. Csótó and G. M. Hale, S-matrix and R-matrix determination of the low-energy ${}^5\text{He}$ and ${}^5\text{Li}$ resonance parameters, *Phys. Rev. C* **55**, 536 (1997).
- [A12] A. Csótó, Off-shell effects in the energy dependence of the ${}^7\text{Be}(p, \gamma){}^8\text{B}$ astrophysical S factor, *Phys. Lett. B* **394**, 247 (1997).

4e. Vizsgáltam a ${}^3\text{H}({}^3\text{H}, 2n){}^4\text{He}$ és ${}^3\text{He}({}^3\text{He}, 2p){}^4\text{He}$ folyamatokat. Megállapítottam, hogy egy hipotetikus alacsonyenergiájú rezonancia jelenléte a ${}^3\text{He}({}^3\text{He}, 2p){}^4\text{He}$ reakcióban, amely jelentősen módosítaná az elméletileg jóslott ${}^7\text{Be}$ és ${}^8\text{B}$ Nap-neutrínó-fluxusokat, megkérdőjelezhetően valószínűtlen.

5a. Meghatároztam a ${}^6\text{Li}$ mag 0^+ állapotának paritásértő alfa-bomlási szélességét. Rámutattam, hogy az $\alpha + p + n$ modelltérén túli szabadsági fokok jelentősen befolyásolják az eredményt.

5b. Meghatároztam a polarizált hideg neutronoknak hidrogénezen történő befogásakor jelentkező paritásörző gamma-aszimmetriát. Eredményeimet egy olyan kísérlet tervezésében használták fel, amelyben a paritásértő $\pi - N$ csatolási állandót kívánják megmérni. Eredményeim alapján tervezzik a hideg neutronok vizsgálatánál használandó polarizációs monitor építését is.

Vizsgálataim alapkutatás jellegűek, így főként a magfizika belső fejlődéséhez járulnak hozzá. Ezen belül is elsősorban a nukleon-nukleon kölcsönhatás természetének jobb megismerésében, valamint a néhánytest-dinamika és a soktest-dinamika közötti átmenet felderítésében játszanak szerepet. Eredményeim közül néhány közvetlenül alkalmazásra került az asztrofizikában és a gyenge kölcsönhatások fizikájában.

Az itt bemutatott eredmények jelentős nemzetközi visszhangot váltottak ki. Az [A1–A19] cikkekre (original research papers) 1999 januárjáig 211 független (alien) hivatkozást kaptunk, amelyből a rám eső rész 168. A rendszeresen frissített publikációs és hivatkozási adataim megtalálhatók az interneten, a <http://nova.elte.hu/~csoto> honlapon. Ugyanitt elérhetők a cikkek, az értekezés és a PhD-disszertációm tartalma, továbbá előadások anyaga és más hasznos információk.

Kutatási feladatok

Az elmúlt évtizedben a hagyományos magfizikai kutatások jelentős része a stabilitástól távoli magtartományok felé tolódt el. Ezt a folyamatot a radioaktív nyalábok megjelenése indította el, és ma is az ilyen nyalábokon végzett vizsgálatok jelentik a fő hajtóerőt. A radioaktív nyalábokon végzett egyik legelső kísérletsorozat rögtön szenzációk felismeréséhez vezetett. Mint kiderült, a mag neutron-halo szerkezetének felismeréséhez vezetett. ${}^{11}\text{Li}$ magban az utolsó két neutron egy rendkívül kiterjedt, kis sűrűségű neutronfelhőt (halo) alkot a kompakt és stabil magoknál megszokott szerkezetű ${}^9\text{Li}$ törzs körül. A ${}^{11}\text{Li}$ egy olyan valódi háromtest-rendszernek bizonyult (${}^{11}\text{Li} = {}^9\text{Li} + n + n$, ahol nincs kötött kéttest-alrendszer), amely a távoli két külső neutronjával inkább emlékeztet a He atomra, mint egy hagyományosan megszokott atommagra.

A halo-magok a megszokottól eltérő tulajdonságaikkal és viselkedésükkel kiváló példát jelentenek arra az esetre, amikor a magszerkezet leírásában nem az átlagtér, hanem a néhánytest-dinamika játssza a főszerepet. A héjmodell fundamentális volta és nagy sikerei a magfizikában az átlagtér-koncepción alapuló gondolkodásmódot tették általanossá. Az elmúlt 10–15 év magfizikai kutatásainak, közöttük a radioaktív nyalábok vizsgálatának az egyik legfőbb általános tanulsága viszont az, hogy a könnyű és/vagy stabilitástól távoli magok esetén, ahol néhány dinamikai szabadsági fok általában kitüntetett fontossággal bír, a néhánytest-dinamika precíz kezelése elengedhetetlen. Ilyen problémákkal kapcsolatos vizsgálataim eredményeit foglalom itt össze.

Téziseim négy egymással összefüggő területet tárgyalnak: néhánytest-rendszerek rezonanciái, stabilitástól távoli halo-magok szerkezete, asztrofizikai jelentőségű magreakciók és nukleáris paritásértés. Az általam használt modellek mikroszkopikusak, azaz a problémákat a nukleonok szintjére lebontva kezelik.

Magfizikai néhánytest-rendszerekben jelen lévő rezonanciák vizsgálata nagy fontossággal bír a nukleon-nukleon kölcsönhatás természetének megismerésében, valamint a néhánytest-dinamika és a soktest-dinamika közötti

kapcsolat felderítésében. A könnyű atommagokbeli állapotoknak csak elenyészően kis része kötött állapot, a többi instabil rezonanciaállapot. Ennek ellenére a hagyományos elméleti módszerek egy része kötött állapotként kezelte ezeket a struktúrákat, más részük pedig a szórási viselkedésből igyekeztek információt nyerni tulajdonságaikról. A kísérleti analízisek zöme a hagyományos R -mátrix-leírást használja, amely konstrukciójánál fogva csak bizonyos speciális állapotok (egycsatornás, keskeny, izolált rezonanciák) esetén képes megalapozott és bizonytalanságoktól mentes eredményeket szolgáltatni. Mind a hagyományos elméleti leírás, mind pedig a kísérleti analízisek zöme az esetek nagy részében képtelen a rezonanciaállapotok valódi természetének megértésére. Célnl tűztük ki ezért egy olyan módszer kidolgozását és alkalmazását, amely a rezonanciákat a szórási mátrix szingularitásaként lokalizálva, ezen állapotok legfőkéleesebb leírását képes adni. Téziseimben a könnyű atommagokbeli rezonanciaállapotok korrek leírására indított programunk első eredményeit mutatom be.

Az elméleti megszerkezeti kutatások számára napjainkban az egyik legnagyobb kihívást az újonnan felfedezett halo-magok leírása jelenti. Azok a magok, amelyekben a halot egyetlen neutron (vagy esetleg proton) alkotja viszonylag könnyebben kezelhetők, és a legfőbb problémát a törzs belső szerkezetére és gejeszthetősége jelenti. A háromtest-szerkezetű halo-magok esetén az elméletnek valamennyi alrendszer helyesen kell leírnia, továbbá képesnek kell lennie a háromtest-probléma precíz kezelésére. Az alrendszerekre vonatkozó kísérleti adatok viszonylagos hiánya, és a ${}^9\text{Li}$ törzs könnyű gerjeszthetősége a ${}^{11}\text{Li}$ elméleti vizsgálatát nagyon megnehezíti. Szerencsére létezik egy, a ${}^{11}\text{Li}$ maggal teljesen analóg mag, a ${}^6\text{He}(= {}^4\text{He} + n + n)$, ahol ezek a problémák nem jelentkeznek. Célnl tűztük ki ezért a ${}^6\text{He}$ mag neutron-halo szerkezetének, béta-bomlásának, és kontinuum-spektrumának a tanulmányozását. Vizsgálataink és eredményeink úttörőnek számítórtak, és modellink jelenleg is az elérhető legjobb leírások között található.

Az első olyan mag, amelyben proton halo jelenlétét gyantították a ${}^8\text{B}$ volt. Célnl tűztük ki ennek tanulmányozását is.

A közelmúltban kifejlesztett radioaktív nyalábokon végzett vizsgálatok legfontosabb területe a nukleáris asztrofizikához kapcsolódik. Az ősröbábanban, a csillagokban és a szupernovákban lejátszóó nukleoszintézisben rengeteg olyan magreakció vesz részt, amely stabilitásától távoli magokon

3b. Meghatároztam a ${}^6\text{He}$ mag béta-késleketett deuteronkibocsátási valószínűségének energiafüggvényét. Rámuttertam, hogy a ${}^6\text{He}$ mag halo-aszimptotikájára jelentős szerepet játszik az $\alpha + d$ állapotba történő bomlás valószínűségének lecsökkentésében.

3c. Realisztikus mikroszkopikus modellt használva első ízben sikerült megérőstíenem azt a kísérleti jóslatot, hogy a ${}^8\text{B}$ mag proton haloval rendelkezik. Rámuttertam, hogy a ${}^8\text{B}$ nagy kvadrupólmomentumáért részben a könnyen deformálódó ${}^7\text{Be}$ törzs a felelős.

3d. Rámuttertam, hogy a neutron-halo magokbeli, úgynevezett puha dipólus állapotok létezésének mi az egyértelmű és csallatatlan bizonyítéka. Ennek alapján megmutattam, hogy a ${}^6\text{He}$ magban nincs jele ilyen állapotnak. Első ízben reprodukáltam az $A=6$ magok ismert háromtest-rezonanciáit egy mikroszkopikus modellben.

4a. Megmutattam, hogy a nagyenergiájú Nap-neutrínók fluxusát meghatározó ${}^7\text{Be}(p, \gamma){}^8\text{B}$ termikus reakció-hatáskeresztmetszet értékét első-sorban az effektív ${}^7\text{Be}-p$ potenciál sugara befolyásolja. Ennek alapján kimutattam, hogy a zérus energiájú asztrofizikai S -faktor, $S_{17}(0)$, erős korrelációban van bizonyos méhétéő ${}^7\text{Be}$ és ${}^8\text{B}$ tulajdonságokkal. Ezeket a korrelációkat felhasználtam $S_{17}(0)$ értékének a becsléséhez.

4b. Úgy találtam, hogy a gyakran használt ${}^7\text{Be} + p$ potenciálmódelllben $S_{17}(0)$ a ${}^8\text{Li} - {}^8\text{B}$ Coulomb-eltolódási energiával szoros kapcsolatban áll. Meghatároztam egy, kísérleti vizsgálatokban nagyon hasznosnak bizonyult összefüggést $S_{17}(0)$ és a valenciaproton-eloszlás sűrűsége között.

4c. Megmutattam, hogy a ${}^7\text{Li}(n, \gamma){}^8\text{Li}$ reakció termikus hatáskeresztmetszetének több évtizedes problémáját a ${}^7\text{Li} + n$ szórásbeli off-shell effektusok egyszerűen képesek magyarázni. Felhívтам a figyelmet az off-shell effektusoknak az $S_{17}(E)$ asztrofizikai S -faktor energiafüggését befolyásoló hatására is.

4d. Vizsgáltam a ${}^7\text{Li}(p, \gamma){}^8\text{Be}$ reakcióban alacsony energián kísérletileg észlelt jelentős MI erősség természetét. Megérőstítettem azt a jóslatot, hogy az MI erősség egy magasan fekvő rezonancia alacsonyenergiájú szármáyától ered.

tásssértéssel (5) kapcsolatban végeztem kutatásokat. Konkrét eredményeim a következők:

1. Továbbfejlesztettem egy módszert kéttest-problémák szórási mátrixainak a komplex energiasíkra történő direkt analitikus folytatására. Egy kéttest-rendszer rezonanciáinak vizsgálatában használt módszert továbbfejlesztettem háromtest-rendszerre. Rámutattam, hogy a háromtest-rendszer rezonáns kéttest-alrendszerei látszólagos struktúrák megjelenéséhez vezethetnek a háromtest-kontinuumban.
- 2a. Megjósoltam egy háromneutron- és háromproton-rezonancia létét a $J^\pi = 3/2^+$ állapotban. Úgy találtam, hogy más parciális hullámokban nincsenek jelen rezonanciák.
- 2b. Megtaláltam a ^3H és ^3He atommagok “gerjesztett állapotait”. Ezek olyan virtuális állapotok, amelyek energiában a $d + N$ küszöb alatt fekszenek, de ebben a csatornában nem kötöttek.
- 2c. A ^{12}C mag összes ismert alacsonyenergiájú, természetes paritású állapotát sikerült reprodukálni egy olyan három-alfa modellben, amely az $\alpha + \alpha$ alrendszereket a kísérleti rezonanciaenergia adja. Elsőként adtam szigorú bizonyítékát annak, hogy az asztrofizikailag fontos 0_2^+ állapot a ^{12}C mag valódi belső állapota.
- 2d. A ^4He mag 0_2^+ állapotát első ízben sikerült egy realiztikus mikroszkopikus modellben azonosítani a $^3\text{H} + p$ és $^3\text{He} + n$ küszöbök között. Az általam meghatározott rezonanciaparaméterek jó egyezésben vannak a kísérleti adatok kiterjesztett R -mátrixos analíziséből jövő eredményekkel.
- 2e. A ^5He és ^5Li magok alacsonyan fekvő rezonanciáinak a paramétereit a szórási mátrixok póluspozícióiból határoztam meg. Eredményeim megerősítik a kiterjesztett R -mátrix-modell jóslatait, ugyanakkor rámutatnak a hagyományos R -mátrixos leírás korlátaira.
- 3a. Elsőként sikerült a ^6He mag kétneutron-szeparációs energiáját realiztikus mikroszkopikus modellben reprodukálnom. Ezt a $^3\text{H} + ^3\text{H}$ csatorna bevételel értem el. Kimutattam, hogy a ^6He magban egy nagy kiterjedésű neutron halo van jelen.

megy végbe, s így ezidáig nem vagy csak elvétve volt tanulmányozható. Különösen érdekesek a Napunk belsejében zajló energia- és neutrínótermelő magreakciók. A Napból jövő neutrínók fluxusára vonatkozó elméleti jóslatok és kísérleti eredmények közötti eltérés, az úgynevezett Nap-neutrínó-probléma, mintegy három évtizede ismeretes. Az utóbbi években ez a kezdetben csak apróbb diszkrepanciának tűnő jelenség olyan súlyos problémává vált, hogy jelenleg ezt az effektust tekintik a Standard Modellel túli fizika létezésére (véges neutrínó tömeg) utaló legmegalapozottabb (és jelenleg szinte egyetlen) jelzésnek. Ahhoz azonban, hogy a jelzésből szilárd bizonyíték legyen, fontos, hogy a Napunk működését leíró modellek szilárd alapokon nyugodjanak. A Nap-modellek bemenő adatai közül a napbeli energia- és neutrínótermelő magreakciók hatáskeresztmetszeit a magfizika szolgáltatja. Az egyik legfontosabb, és ezzel együtt legbizonytalanabb magfizikai bemenő adat a $^7\text{Be}(p, \gamma)^8\text{B}$ reakció hatáskeresztmetszete, amely a nagyenergiájú Nap-neutrínók fluxusát határozza meg. Részletesen vizsgáltuk ezt a folyamatot és néhány ezzel kapcsolatos problémát azzal a céllal, hogy az elméletileg jószolt hatáskeresztmetszet bizonytalanságait megértsük és csökkentjük.

Egy másik igen fontos napbeli magreakció a $^3\text{He}(^3\text{He}, 2p)^4\text{He}$ folyamat, amely a napbeli magreakció-lánc neutrínótermelő és neutrínómentes ágának egyensúlyát határozza meg. Egy alacsony energián esetleg jelenlévő hipotetikus rezonancia a Nap-neutrínó-fluxusokat jelentősen befolyásolná. Ennek a problémának a vizsgálatát is célul tűztük ki.

Az elemi részeket és kölcsönhatásaikat leíró Standard Modell egyik legkevésbé ismert területe a gyenge kölcsönhatás nem különös (nonstrange) hadronikus szektorbeli viselkedése. Noha az ezzel kapcsolatos jelenséget, a nukleáris paritásértést negyven éve megjósolták, és időközben számos kísérletben ki is mutatták, a nukleonok közötti gyenge kölcsönhatás kvantitatív megértése továbbra is várat magára. Ennek oka egyrészt az erős kölcsönhatás elméletének (QCD) a nem perturbatív régióbeli rendkívüli bonyolultsága, másrészt a nukleáris paritásértést vizsgáló kísérletekben a gyenge kölcsönhatás jelét elnyomó, erős kölcsönhatástól jövő háttér jelenléte. A nukleáris paritásértéssel kapcsolatos kutatások egyik alapvető célja a paritásértő nukleon-mezon csatolási állandók meghatározása. Célul tűztük ki két paritásértő magfolyamatnak, a ^6Li magbeli 0^+ állapot alfa-bomlásának és a polarizált hideg neutronoknak protonokon történő

befogásakor megjelenő gamma-aszimmetriának a tanulmányozását. Cé-
lunk az, hogy bizonyos jellemzők (paritásértő bomlási szélesség, illetve
paritásörző gamma-aszimmetria) elméleti meghatározásával a csatolási ál-
landók mérésére irányuló kísérleti erőfeszítéseket támogassunk.

Módszerek és vizsgálatok

Az általunk vizsgált valamennyi probléma olyan természeti, hogy egy
vagy két szabadsági fok kiütemített fontosságú, azaz a tanulmányozott
magok mindegyike alapvetően két- vagy háromtest-rendszer. A magok-
nak ezt a néhánytest-dinamikáját precízen kezeljük, az esetleges további
szabadsági fokokat pedig a mikroszkopikus klasztermodell keretei között
vesszük figyelembe. A klasztermodell feltételezi, hogy bizonyos magok
hullámfüggvénye nagy sűrűvel tartalmaz olyan komponenseket, amelyek a
magnak két-három klaszterre való tagozódását írják le. A klasztereken
belüli kvantumállapotokat viszonylag egyszerű harmonikusoszillátor-álla-
potoknak választva, a soktest-mátrixelemek számolása lényegesen leegyszer-
rűsíthető. A klasztermodellbeli konfigurációkat természetesen a lényeges
szabadsági fokokkal összhangban kell megválasztanunk.

Vizsgálatainkban a néhánystest-dinamika szintjén kötött-, szórás- és re-
zonanciaállapotok vannak jelen, ezért az ilyen állapotok leírására precíz
módszerekkel kell rendelkezniünk. Precíz módszereken olyan eljárásokat
értünk, amelyek numerikusan tetszőlegesen pontosá (azaz numerikusan
egzakttá) tehetőek.

Két- és háromtest-rendszerek kötött állapotainak leírására a variációs
elven alapuló, négyzetesen integrálható bázison történő sortfejtés módszerét
(WFE – wave function expansion) alkalmazzuk. Bizonyos fizikai mennyi-
ségek (például sugárzásos befogási reakciók alacsonyenergiájú hatáskereszt-
metszete) a hullámfüggvények igen nagy távolságú részleteire is érzékenyek.
Ilyen esetekben a kéttest-aszimptotikájú kötött állapotokat a Stegert-féle
variációs módszerrel határozzuk meg, amely garantálja a helyes aszimpt-
otikát.

A kéttest-aszimptotikájú szórás állapotok leírására a Kohn-Hulthén-
féle variációs módszert használjuk, amely az aszimptotikát szintén kor-

rektül kezeli. Az egyetlen olyan vizsgálatunkban ahol háromtest-szórásai
végállapot lép fel, a kontinuumdiszkretizált csatolt csatornák módszerét
alkalmazzuk. Erről a módszerről, noha igen sok megbízható eredményt
érték el vele az irodalomban, nem bizonyítható, hogy numerikusan tetsző-
legesen pontosá tehető, így eredményünk a legjobb esetben is csak közeli-
tőnek tekinthető. Általában is elmondható, hogy numerikusan tetsző-
eredményeink jóságát és megbízhatóságát a kísérletekkel való összevetésből
mérhetjük le leginkább.

A rezonanciákat a szórásai mátrix szingularitásain keresztül azonosítjuk.

A szórásai mátrix póhúsainak meghatározására két, részben általunk kidol-
gozott módszert használunk. Kéttest-aszimptotikájú szórás esetén a szórásai
mátrix analitikusan folytatható a Riemann-féle komplex energiatelittletre,
ahol szingularitásai lokalizálhatók. Egy másik lehetőséget kínál a komplex
skalázási transzformáció használata. Egy ilyen transzformációnak alávetve
a Schrödinger-egyenletet, elérhető, hogy a rezonanciaállapotok hullámfügg-
vénye négyzetesen integrálhatóvá váljon. Ekkor a kötött állapotok esetén
használt bázissortfejtéses módszerhez nagyon hasonló eljárás alkalmazható
a rezonanciaállapotoknak mint általánosított sajátállapotoknak a megha-
tározására. Ez a módszer mind kéttest-, mind pedig háromtest-rendszerek
esetén működőképes.

A kötött-, szórás- és rezonanciaállapotok hullámfüggvényeinek megha-
tározása után további fizikai mennyiségek várható értékei is számolhatók.
Mivel mikroszkopikus modelleket használunk, így a várható értékek meg-
határozása soktest-mátrixelemek számolásához vezet. Az ilyen számítások
technikai részleteiről számos leírás létezik (közöttük a PhD-disszertáción),
ezért erre részletesebben nem térünk ki.

Tudományos eredmények

Kutatásaim során módszereket dolgoztam ki és fejlesztettem tovább két- és
háromtest-rendszerek kötött-, szórás- és rezonanciaállapotainak leírására
(1). Ezeket a módszereket használva, néhánystest-rendszerek rezonanciái-
nak polológiai vizsgálatával (2), könnyű, stabilitástól távoli magok szerke-
zetével (3), asztrófizikai jelentőségű magreakciókkal (4) és nukleáris pari-